

TELEGRAFUL ROMAN.

Nr. 85. ANUL XI.

Telegrafulu  so de doua ori pe septemana: joia si Duminec'a. — Prenumeratiunea se face in Sabiu la  speditura foiei; pe afara la c. r. poste, cu hani gata, prin scrisori francate, adresate catre  speditura. Pretiulu prenumeratiunei pentru Sabiu este pe anu 7. fl. v. a. car' pe o jumtate de anu 3. fl. 50. Pentru celelalte parti ale Transilvaniei si pen-

tru provinciile din Monarchia pe unu an 8 fl.  ra pe o jumtate de anu 4. fl. v. a. Pentru princ. si tieri straine pe anu 12 fl. pe 1/2 anu 6 fl. v. a.

Inseratele se platescu pentru inteia  ra cu 7. cr. sirulu cu litero mici, pentru a doua  ra cu 5 1/2 cr. s pentru a treia repetire cu 3 1/2 cr. v.

Sabiu, Sambata 14 Septem. 1863

Invitare de prenumeratiune la

„Telegrafulu Romanu“

pe patrariulu din urma: Octobru, Novembri si Decembri 1863.

Pretiulu abonamentulu pentru Sabiu 1 f. 75 cr.

” ” tiera si monarchi'a austriaca 2 f. —

” ” tierile din afara 3 f.

Se priimescu si abonamente pe luna cu 1 f. v. a.

Redactiunea si Editur'a „Tel. Rom.“

Diet'a transilvana.

Siedinti'a XXXI

sinuta Sambata in 7/19 Septembri 1863.

(Continuare si capetu.)

Bolog'a pentru proiectulu regimulu neschimbatu. La pertractarea finala se tracteza de libertatea, proprietatea si vieti'a acusatulu, si asi'a e de ne'ncungiurata trebuin'ia, ca elu sa 'ntielga totu ce se tracteza despre sine. — La amendementulu lui Filtsch opune unu esemplu din vieti'a sea practica judecatorasca, ca unu acusat, pre care l'au aperatu avocatulu in limba straina, dar nepotendu-lu scote, singuru l'a parasitu si l'a cunoscutu vinovatu, de judecatori a fostu aflatu nevinovatu. Omulu plinu de bucuria numai catu nu cuprinse picioarele avocatulu multiamindu-i ca l'au speratu asi'a frumosu. (Ilaritate.) Ceea-ce s'a 'ntemplatu aici spre bine, se potea 'ntempla si spre reu. Dar nici amendementulu lui Brecht nu-lu pote priimi, caci restringe libertatea personala a partidelu.

Franc. de Trauschenfels partinescu pre Brecht, dar apoi aru dori a se adauge: Aperatorulu (avocatulu) in sa e 'ndreptatitu a se folosi dupa vointi'a sea de ori-carea din limbile tieri; caci aperatorulu, dice, e unugliatoru, unu luptatoru, si nu e consultu, a tramite pre luptatorulu in bataia, dar mai nainte a-i leg'a manile.

Branu de Lemeny n'a creditu, ca va fi de lipsa sa vorbeasca si elu; dar vedindu propunerile cele nedrepte si restringatore aduse din centru, cauta sa vorbeasca. Nu pricepe, din ce punctu purcedu antevorbitorii, candu voru sa jertfesa cu atat'a usiurintia limb'a acusatiloru. Se vede, c'au presupusu de advocatu numai pre Trauschenfels si de foru judecatorescu numai magistratulu din Brasiovu; dar nu va fi totdeun'a asi'a. Patri'a preste multu ori putinu va 'mbraca alta fatia prin inarticularea Romaniloru. Unde voru fi acusatii Romani, acolo pertractarea finala va decurge romanesc; unde voru fi Magiari, unguresce; unde voru fi Germani, germanesc. Numai drepti sa fimu si buna vointia sa avem; apoi tote se potu face si se voru face. Propunerea lui Trauschenfels o combate prin unu argumentu din praxa, candu adica d. e. unu Romanu din Haromszek la tribunalulu din Brasiovu aru fi intrebatu in limb'a germana: Haben Sie dieses Verbrechen begangen? atunci fiindu acusatulu Romanu, dar sciindu mai bine unguresce, ear judecatoriulu vorbindu nemtiescu, s'aru face in adeveru unu turnu babilonicu; caci acusatulu nu aru intielege nimit'a din ceea ce lu atinge pre densulu. Restringerile ce esu din centru, fatia cu liberalitatea propositionei regesi, ingreuijeza nespusu pertractarea finala; deci urmandu interesulu partidelu si convictiunei sele, (se alatura la proiectulu regimulu).

Schnell, ca se nu repetiescu, se declara simplu pentru propunerea lui Trauschenfels.

Muresianu. Aru fi de prisosu, a mai dice si elu ceva pentru aperarca Slui, care e luat tocma din natur'a omulu. Limb'a adeca e unu dreptu, de care omulu si candu aru voi

mai nu se pote lapeda. Pre Brecht, Trauschenfels si Filtsch nu va a-i acusa, pentruca crede, ca din punctulu loru de vedere au dreptu de a vorbi asi'a; dar aproba nu pote opiniunile loru, pentruca suntu contrarie spiritulu modernu. Unu din domni din centru au stigmatizat pre vorbitorii din stanga de illiberali; elu nu va face asi'a cu cei din centru; cu tote acestea se alatura langa Bolog'a si Branu, ca sa nu se restringa nici decatu libertatea cuprinsa in §. (Esc. Sea Contele de Creneville apare in logia).

Brecht. De a intielesu bine pre deputatulu Noerchiulu (Bolog'a), acela au disu, ca acusatulu trebuie sa intielga si pertractarea finala si sa 'ntielga si sentinti'a. Catu pentru partea d'antaiu, parerile loru nu divergeza; ear catu pentru partea a dou'a, d. deputatu scie prea bine, ca sentinti'a se face cunoscuta acusatulu verbalmente.

Puscariu. Dupa ce tendinti'a dloru din centru si drept'a merge intr'acolo, ca sa se sacrifice libertatea limbei unui birocristismu inradacinat, care din partea vorbitoriloru din stanga e combatutu de ajuns, priimescu simplu proiectulu regimulu.

Filtsch retrage amendementulu seu in favorea lui Brecht, eventualmente a lui Trauschenfels.

Binder in cuventu lungu reflecteza vorbitoriloru din stanga, mai antaiu lui Puscariu refusandu imputarea, ca candu densii aru voi se sacrifice birocristismulu libertatea limbei. Ei suntu aceia, cari nici odata nu se voru sfii a face opositiune chiaru si in contr'a regimulu, candu consciinti'a le va dicta astfelu. Apoi trecendu la lucru dice, ca procedura penala inca prescrie a se intrebuintia la pertractarea finala limb'a acusatulu. Apoi citeza unu esemplu cu unu polonu, la a carui ascultare se a luat unu traducatoriu juratu. Se pote intempla in sa, ca acusatii sa fia de mai multe nationalitati si si atunci trebuie lasatu fia care individuu sa vorbeasca in limb'a sea propria. Asemenea dreptu in sa se dea si procurorulu si avocatulu; a restringe libertatea acestora e absurdu. — Cum se va pote observa in sa egalitatea limbelu si la estradari, nu 'ntielege; caci legea prescrie pentru publicarea sentintiei terminu de 24 ore, si 'n tempulu acest'a cumu se voru mai face si traductiunile?! — Lui Bolog'a reflecta, ca sa nu se provoco la unu casu de abusu, care n'are poterea de argumentare; caci astfelu si densulu pote aduce unu casu, unde vinovatulu, dupa-ce i se spuse sentinti'a in limb'a lui propria, intreb'a, ca acumu cate (loviri) capeta? (Ilaritate.) Lui Branu multiamescu pentru marturisirea, ce o-a facutu, pote fara voia, descoperindu o parte din program'a partidei, (ca adica ea calculeza, ca prin inarticularea Romaniloru Transilvani'a va lua alta fatia); in sa aceea nu se tine de lucru, ci diet'a are de a aduce o lege catu mai practica. In fine catu pentru intrebarea: Haben Sie dieses Verbrechen begangen? (Ai facutu DTa crim'a acest'a?), ce-dupa assertulu lui o-aru pune unu judecatoru germanu unei partide romanesci, observa ca aceea e cea mai neglioba 'ntrebare din lume, si ca de o-aru fi pusu acest'a unu judecatoru, care i-aru fi subordinatu lui (Binder), indata i-aru fi luat volulu. (Bravo!) Recomanda proiectulu comisiunei cu adausulu lui Trauschenfels.

Rannicher ca reprezentantele regimulu aperi proiectulu in form'a lui; §-ulu nu constringe la limb'a acusatulu far pre persoanele oficiulu, adica pre judecatoriulu si pre procurorulu de statu, pre advocatii, medicii etc. nici decatu.

Schuler — Libloy pentru proiectulu comisiunei, care se deosebescu de proiectulu regimulu forte putinu, seu eventualmente pentru Trauschenfels.

Franc. de Trauschenfels recomanda de nou propunerea sea. —

G a e t a n u întielege § 7 în legătura cu § 3 și cu procedur'a penală asiă, ca ori ce judecătoru va avé de a face cu unu inquisitu ori martoru, sa se foloséscă de limb'a lui, că sa p'oa culege materialulu de lipsa pentru procesu. În interessulu dreptății trebuie sa staruiescă, că atât la pertractarea verbală, câtu și la sentința și alte decisiuni sa se usueze limb'a acusatului; ear prin limb'a maternă a acusatului elu o'ntielege aceea, ce o vorbesce. Propunerea din centru restringe libertatea, pecându priimirea proiectului regimului n'aru fi alt'a decâtu a recunósce starea cea adevérată a lucrului, ca adică în Transsilvani'a vieța trei limbi. Deci pentru regimu.

L o s. S c h n e i d e r cere încheierea desbaterei. Lui Bolog'a obiectă, ca exemple suntu mai multe despre contrariulu. Celu mai bunu advocatu din Sabiu în anii din urmă au aপরatu numai în limb'a germană. Propunerea lui Trauschenfels e tocmai în interesulu acusatului. (Voci: Schluss!)

R a n n i c h e r accentuează de nou, ca decisiunea § 7 privesce numai persoanele oficióse, adică pre judecătorulu și procurorulu de stat, ear pre alții nu.

S i p o t a r i u se va margini strinsu lângă §, și la judecarea lui va caută, că cuprinsulu lui sa aiba valóre obiectivă, sa corespondă ratiunei legii; deca apoi se va află liberală, națională și c. l. nui pasă. Cu bucuria marturisesce, ca nici unu § din totu proiectulu acest'a nu e asiă potrivit cu ratiunea legii că § 7. Elu cugetă, ca e o trebuință neapérată, că pertractarea, unde adese e periculu de viață, sa curgă într'o limbă ce o întielege și acusatulu, și judecătorulu sa o cunósca până la perfectiune. Si aceea i se pare liberalitate, deca acusatulu neîntielegendu limb'a sa maternă i se da voia a-si alege altă limbă, ce o pricepe deplinu. Aude feliori de proiecte din centru, care cu tóte, ca se de-clasa pe sine a fi liberale suntu restringătoare, căci facu cu nepotința întielegerea reciprocă. Deca aru voi sa se sloboda la specialități, aru puté aduce casuri preste casuri, ca nimic'a nu e absolutu bunu, séu absolutu reu, ci numai prin aplicare la impregiurări. Acestea însă suntu de asiă, încátu ceru imperativu executarea decisiunei din §. Se mira de restricțiunile propuse din partea acelor'a, cari la desbaterea §-lui 3 și 6 se au provocatu asiă multu la liberalitate. Lui Trauschenfels și lui Brecht respunde, ca la judecări nu trebuie cautatu interessulu advocatului nici alu oficiului; iar pre Bolog'a lu aপরă, ca prin exemplulu espusu, n'a voitu a afacă procedur'a de mai înainte ci numai a aretá o inconveniență.

G u l l. Se au adusu pareri, ca în urm'a legii acesteia se voru aplicá la tóte tribunalele criminale din tíera Români, ca se p'oa cerceta faptele criminale ale acusatiloru Români. Inse acést'a nu va fi asiă, ci amploiatii Magiaro-Secui și Sasi voru invetiá și ei romanesce. După parerea lui proiectulu regimului, precum și amendamentele aduse suntu prea strimte, pentruca se marginesce prelânga pertractările verbale finale. Elu a doritu a largi legea aceast'a, și află, ca amendementulu lui Brecht o face acést'a în modulu celu mai potrivit, aপরandu numai dreptulu acusatului, ci și interessulu statului. Nu e vorb'a numai de eliberări, ci și de pedepsiri; și de aceea proiectulu lui Brecht, care sustine proiectulu regimului, dar lu amplifică și clarifică i se pare celu mai bunu. Iar deca stâng'a se indoiesce și despre acést'a, atunci recomandă proiectulu comitetului, care e și mai liberalu decâtu alu regimului, și care și elu din parte-si 'lu priimesce.

S c h u l e r - L i b l o y aপরă proiectulu comitetului.

R a n n i c h e r observa, ca deca proiectulu regimului cuprinde și aceea, ce a disu Trauschenfels și Brecht și ce au recunóscutu și Gull, apoi se mira, cum de nu se prime-sce proiectulu regimului. (bravo! în stâng'a).

B o l o g ' a observa lui Binder, ca elu n' a voitu nici decâtu, a osândi sistem'a trecută, la carea au conlucratu și elu, și se r'oga a nu se dá cuvintelorui altu întielesu, decum li-a datu densulu.

B i n d e r. Nu mi-a fostu acést'a intențiunea.

P r e s i d e n t e l e reasuma și aduce amendamentele la votare.

1. Filtsch si-a retrasu amendementulu în favórea lui Brecht. 2. Amendementulu lui Brecht (ca pertractarea verbală finală sa se facă în limb'a maternă a acusatiloru séu intralt'a ce o întielegu, ear estradarea sentinței în limb'a municipiului) cade. 3. Amendementulu lui Trauschenfels (ca aপরarorii — advocatii — sa fie îndreptățiți de a se folosi de ori care din limbile țerei), cade. 4. Proiectulu comitetului cade. 5. Proiectulu regimului se priimesce și se enuncia că concludu.

Se cetesce § 8 din proiectulu regimului și se priimesce

fără desbateré. Asemenea § 9. cu aceea modificare, ca'n locu de „limbile îndatinate în tíera se pune și aici „limbile țerei.“

Se citesce § 11. în tóte trele limbile. I. Balomiri propune 2 schimbări: un'a că terminulu „interne“ sa rămăna afara, ear alt'a că în locu de „representanți'a comunei“ sa se dica „comun'a.“ Propunerea află sprijinire în stâng'a.

M i c h. B i n d e r întreaba, deca se doresce din partea stângei suffrage universel?

R a n n i c h e r. Regimulu numai cu representanțiile p'ote tractá, nu cu comunele; de aceea numai pre reprezentanțiile le p'ote și recunósce.

M u r e s i a n u combaté pre Binder, ca Români nu voru suffragiu universalu. Apoi se provóca la autografulu imperatescu din 21 Decembre 1860. către fostulu pe atunci Cancellaru aulicu Br. Kemény (unde se dice, ca alegerea limbii oficióse se concrede comunei). Decisiunea §-lui, după-cumu stămu astadi în Transsilvani'a, n'o potemu priimi; căci, afara de sasime dór, în comitate și scaunele secuiesci nici ca esista reprezentantie. (Voci: Nu e asiă!)

C. S c h m i d t pentru formulatiunea din proiectulu regimului. Diet'a n'are de a organizá reprezentanțiile comunale, ci aceste parte suntu organizate, parte se voru organizá și voru trebui organizate; căci numai reprezentanțiile potu vorbi în numele comunelor, nu comunele însesi, în care portarulu d. e. nu va poté pretinde nici cându aceeași influență ca unu locitoriu cu proprietate.

B a r i t i u. Presedintele a disu, ceea-ce a voitu densulu sa observe lui Muresianu, ca adică reprezentantie comunale esista, și noi n'avemu sa întielegemu prin reprezentantie pre cei 6—7 jurati cu judele, ci pre acei locutori alesi, pre cari poporulu îi numesce betranime (Altschaft). Deca reprezentanți'a e aceea, ce dice dep. Muresianu, atunci elu în locu de cuventulu „representanți'a“ aru recomandá terminulu „corpulu alegatoriloru comunei.“ Amendementulu se sprijinesce. P r e s i d e n t e l e esplică în sensulu lui Baritiu.

B o l o g ' a partinesce propozițiunea regimului neschimbată. Unde încă nu esista reprezentantie, acolo poterea executivă sa ngrijésca a se crea. „Interne“ încă află de lipsa sa rămăna precumu e; căci apoi în § 13. se vorbesce de limb'a esternă.

M o g ' a face deosebire între cetăți (orășie) și sate, și propune, că'n comunele satesci sa se defigă limb'a oficiósă internă prin comune, ear la orășie prin reprezentantie.

G a e t a n u va sa sa se dica: Die Gemeinde a n u n d f ü r s i c h (comun'a de sine și pentru sine) etc. Deplóra ca'n loculu alu doilea în locu de proiectulu de lege pentru limba n'a predatu regimulu unu proiectu de lege comunala, fără carea'n tíera e cea mai mare disordine.

R a n n i c h e r că reprezentantele regimului afirma, că deca diet'a, cu tóte ca n'are de a face o lege comunala, ci o lege pentru limba, aru priimi amendamentele aduse, ce jignescu legile sustătoare, Majestatea Sa Imperatulu unu astfelu de articulu nu l'aru sancțiuná. (Voci: Schluss! Schluss!)

P u s c a r i u mai antáiu afirma, ca totdeun'a a statu în frunte între aপরarorii interesselor române, adeseori uitându-si de: Multos poenituit locutos esse, tacuisse paucos (la multi li-a parutu reu c'au vorbitu, la putini c'au tacutu); dar cu tóte acestea nu p'ote priimi amendementulu lui Balomiri, după care d. e. în sasime s'aru hotari pentru totdeun'a limb'a germană. Dintr'alte universitatea sasésca a si luatu iniciatiiv'a, pentru de a aduce o lege comunala, bună rea — nu scie. (Ilaritate în centru). Pentru proiectulu regimului.

P o p e ' a aduce și motiveza unu amendementu, care sună asiă: În comunele cetățienesci și satesci limb'a oficiósă internă a afaceriloru comunale este limb'a, respective limbile populațiunei comunei cu privire la obiectele pertractande.

Strigându-se totu mai tare: Schluss! Încheiare! se mai alegu, că sa vorbésca: C. Schmidt și Branu de Lemény; ambii partinescu testulu din proiectulu regimului.

Aducându-se amendamentele la votare, M o g ' a si retrage amendementulu în favórea amendementului lui Baritiu; asemenea I. Balomiri; asemenea P o p e ' a. G a e t a n u stă pelânga propunerea sea, dar la votare rămăne singuru singurelu. (Ilaritate). B a r i t i u — nu scimu, óre cu dreptu deplinu? — renuncia la amendementulu seu în favórea proiectului regimului, esplicându-lu astfelu, ca prin reprezentanți'a se întielege asiă numita betranime. Si asiă se priimesce §-ulu în form'a se aপরিতivă.

Sic dicitur a XXXII,

tfnuta Lunii in 9/21 Septembrie 1863.

Protocolul sedintiei trecute se citește românesc, și după unele observații făcute de I. Balomiri, Gaetanu, Baritiu și Puscariu se verifică.

La ordinea zilei e § 11. din proiectul regimului, care după datina se citește în toate trele limbile țerei. Îndata apoi cere cuvântul.

Contele Siulutiu. Limb'a, dăce densulu, atât pentru individi, cât și pentru națiuni e unu dreptu nenegabilu, ne'nstrainabilu, nedisputabilu. Fiacare cetățianu alu patriei dara are dreptu de a pretinde, că unde e vorb'a despre onóra, averea, și libertatea lui, sa fia întielesu din partea diregatoriei, și mai cu sêma din partea acelei diregatorii, pre carea și elu o plătesc. La municipii de un'a limba e fôrte simplu și lesne, căci limb'a cetățieniloru e și limb'a diregatoriei, și cu acest'a s'a încheiatu. Mai greu însă e, unde populațiunea e amestecata. Cea mai simpla procedere aru fi, de a declará de limba oficiósa limb'a majorității. Dar că sa nu scandalisámu pre acei'a, cari au atât'a frica de sufragiulu universalu, și fiindca și noi însine ne ferim de densulu, sa cautámu alta norma multiamtore pentru fixarea limb'e în municipie. Densulu crede a fi aflatu norm'a cea mai buna într'aceea, că dreptulu de a hotari limb'a municipiului sa competa acelu corp, ce are dreptulu de a alege pre deputatii dietali. Și asiá recomandá casei amendementulu seu că unulu, ce va multiamu pre toti. — Amendementulu e sprijinitu.

I. Balomiri partinesce propunerea Metr. Siulutiu, dar specifica municipiele, dicendu: În municipiele comitatense, scaunale și districtuale etc. Se sprijinesce. — În întrebarea Presedintelui, Mitr. Conte Siulutiu se nvoiesce a se împreună amendementulu lui cu alu lui I. Balomiri.

Gull afirma, ca din partea stânger de mai multe ori s'au facutu în dieta cându mai pe fatia, cându mai pe subt ascunsu atacuri asupr'a drepturiloru sasesci. Panacându atacurile acestea s'au ascunsu dinaintea luminei, elu a tacutu; acum însă nu mai pôte, după-ce unulu dintre dd. antevorbitori s'a datu pe fatia. — Elu nu crede, ca § 11. are puterea aceea, ce va o parte a casei a i o dá, puterea adica de a subminá positiunea după dreptu a națiunii sasesci din Transsilvani'a. — Elu nu va sa espuna, ce impressiune au facutu asupr'a inimei (Gemüth) lui aceste atacuri, pentru-ca seie, ca fiacare poporu are interesele sele, care suntu cu atât'a mai materiale, cu câtu poporulu e mai necultu. De alta parte iarasi nu va sa laude pre poporulu, alu cărui fiu are onóra și fericirea de a fi; o privire asupr'a țerei spune mai multu decâtu cuvintele lui. Nu pôte însă retace, ca poporulu „Romaniloru“ seu „Romaniloru“, pe seurtu acei locuitori ai Transsilvaniei, pre cari legislatiunea antemartiala i-a numitu „Walachi“, *) după regimu numai fratiloru sei Sasi au de a mult'amí, ca suntu inarticulati cá națiune. Cugetându-o acést'a, n'aru trebui sa uite nici de aceea, ca Sasi nu suntu lipiti cu cleiu de scaunele lor. — Apoi numai trecendu la obiectu, combate pre acei'a, cari credu, ca positiunea Sasiloru din Transsilvani'a e basata pe privilegiu; căci ceea-ce numim noi privilegiulu Andreianu, nu e altu ce-va decâtu unu contractu între Sasi și Regele Andreiu II, prin care acést'a le sustine libertatea, „qua vocati fuerant“ (cu carea fusêsera chiamati). Ori cum însă, positiunea de astadi a Sasiloru are basa în diplom'a din 20 Oct. 1860 și patent'a din 26 Febr. 1861, care le asigurêza drepturile cele vechi, de aceea sa nu se nșiele nimehea a crede, ca positiunea lor în Transsilvani'a se pôte nimici prin unu paragrafu, și înca prin unu paragrafu alu legi de limb'al.)

În fine priimesce proiectulu regimului, car a mendementele lui Siulutiu și Balomiri le reiepta cu atât'a mai vertosu, căci reusindu acelea, în toti anii s'aru rennoi incăieraturile.

(Va urmá.)

Prospectu politicu.

Panacându unele diuare aducu scriile cele mai deplorable despre starea Rusiei, ca adeca acést'a aru fi pe drumulu cátra reacțiune, ca de alta parte aru fi subminata de revoluțiune; pe atunci ne aducu diuarele totuodata și scriea despre deschiderea dietei în Finland'a (provincia rusêscă). Cuvântarea de tron a Imperatului cuprinde între alte și urmátorele: „Veniturile au fostu totu deun'a de ajunsu, spre acoperirea speselor curente, și voru fi de ajunsu spre de-

*) Pentru ce a facutu d. vorbitoru acést'a incisa trasa de peru, nu scim; constatámu însă, ca dintre cei 50 deputati români nu i-a respunsu nici unulu. (Red.)

portarea detoriei contrase pentru portarea greutatiloru resboiului din urma și ale drumulu de feru. Împrumutu nou fără de invoirea staturiloru nu se va mai face, afara de ce amu mai fi cercetati de o invasiune neacceptata seu de vrenorocire neprevădita. Dorescu îmbunatatirea și perfecțiunarea legiloru cardinale, și de aceea voru și asterne dietei celei mai deapropé unu proiectu de legi, care sa garanteze unu dreptu măi estinsu asiedierii contributiuniloru și dreptulu de motiune, rezervându-mi dreptulu de iniciativa la schimbarea acestoru legi.“ — Ne avendu nimica mai însemnatu din politic'a esterióra, înregistrámu din cea interióra numai decátu audientia, ce au avutu baronulu Eötvös în 18 Sept. c. n. la Maiestatea Sea Imperatulu, în care au depinsu baronulu Eötvös „lips'a“ din Ungari'a de josu cu cuvintele cele mai petrunătoare și totodata au rugatu pe Maiestatea Sea de o anticipatiune de 750,000 fl. pentru drumulu de feru din A Tier'a de josu, din care 100 mii fl. sa se avisêze acum pentru cumpararea de instrumente. Maiestatea Sea nu numai ca au promis implinirea acestoru cereri, ci s'au interesatu mai departe în detaiu despre tier'a întrega, cu care ocaziune au documentatu o cunoscintiă adunca despre tota starea țerei, o cunoscintiă carea o pôte avea cineva numai în urma unor studii serióse. Baronulu au esitu fôrte multiamitu de la audientia, promitênda Imperatului, ca va descoperi compatriotiloru sei simtiurile cele înalte și nobile, ce le are Maiestatea Sea cu nenorocita țiera. Baronulu se dăce ca a și ajunsu în Pest'a, unde a și impartasitu într'o adunare de medici și naturalisti, tôte resulta ele calatoriei sele la Vienn'a. — Fiindca amu fostu pomenitu despre o dieta în Ungari'a, aducemu după o corespondentia din Pest'a a „Pressei“ ceva atingatoriu de acést'a cauza și adăca: „Nu e nimic'a mai aptu“ dice „Presse“ „de a resturná sperantiile de o convocare a dietei ungarêscă, cá unu articulu de fondu în „Sürgöny“ subscrisu de contele Betlen. A chiamá o dieta din caus'a unei „lipse“ aru fi acum prea tardiu. Ticalos'a atât'a e de mare, încátu cei flamendi nu aru fi în stare sa accepte, pâna cându aru învinge regimulu greutatile, care se aru ivi la conchiamarea dietei în împregiurările de fatia. Ce se atinge de încercările de transacțiune, nu aru fi nimicu de asteptatu de la dieta, decâtu celu multu frase și demonstrari contr'a provisorului, care nu aru fi apte decâtu de a scadea vâdi'a autoritatiloru publice înaintea poporului. Ideea ce s'a ivitu într'o fóia despre alegeri directe la Reichrath, le respinge (contele Betlen) cá pre unu medilocu eroicu, care nu aru fi impacabilu nici decum, cu celelalte tendintie concessionarie din partea regimului; afara de împregiurarea, ca Maiestatea Sea au fostu promis conchiamarea unei alte diete. O astu feliu de dieta însă aru fi de lipsa, cá sa fia spriginita din tôte puterile cu cuvântulu și cu fapt'a. Nu aru fi prea multu pretinsu, de la fostii deputati ai dietei ungarê, cându ei aru vedé imposibilitatea politicei lor, sa facu locu altor'a, cari pôte aru avea mai multu norocu la operatulu transactionalu. Bine au fi cându se aru aretá ei chiaru și la alegeri cu pasivitatea de pâna acum, ne conturbându lucrarea partidei regimului. Aceast'a aru avea de a esplicá poporului alu adeverat'a stare a lucruriloru și a alege astfelu de barbati, acaroru trecutulu se nu turbure inclinarea spre pace din presentu, barbati, cari nu suntu preocupati de privintie de autoritati și reminiscenție, ci cari privescu numai împregiurările și interesele de fatia ale Ungariei, și-si aduncu aminte, ca viitorulu nu pôte nici odata readuce presentulu. Acum cându materialulu, din care se cladesce imperiulu, e fluidu, e unu ce usioru anea, de a-i dá form'a dorita; după ce însă se va consolidá, transacțiunea va fi imposibila, și atunci întreag'a generatiune aru avea de a se luptá contr'a timpulu. Spiritulu, care se straduea a sustienca Ungari'a, după legile dela 1848 este alu trecutulu, pecându spiritulu timpulu de manda imperiosu o prefacere, după dorinti'a grupelor de nationalitati, timentitóre cátra unu punctu de unire.“

Principatele romane unite.

De si ce-va mai tardiu din caus'a împregiurariloru (nóstre) politice de fatia, totusi impartasim unu actu de multa însemnatate, din tier'a vecina, adica predarea aquileloru (stindardelor) militare la armat'a româna prin insusi Domnitorulu. A le s'au datu Ioanu I. Festivitatea se întimplá domineca în 1 Septembrie în castrele ds-la Cotroceni. A deserie festivitatea însăși, nu ne ierta tempulu și spatiulu, ori câtu ne pare de reu a o trece cu tacerea; punemu însă în-

aintea ochiloru cetitoriloru nostri remarcabilulu euentu alu Domnitoriului, care dupa „Buciumulu“ e acest'a:

Officieri sub-oficieri, caporali si soldati.

Acésta di va fi un'a din cele mai insemnate in datinele nóstra. Stégurile cele vechi aduceau aminte suveniru triste de vreme ce ele infatísiu tierile despartite. Astadi voi primiti din mánile Nóstre stégulu ce intrunesc colorile tieriloru surori asiá precum vointi'a unanima a Romániloru a unitu pre capulu Nostru corónele ambelorú tieri. Stégurile nóstre totusi au fostu marture la intemplari, care dorescu a fi pastrate; ele voru impodobi dara Arsenalulu románu. Primindu stégurile cele noue, aduceti-ve pururea aminte, ca va incredintiezu onórea tieriei. Stégulu e Romani'a, acestu paméntu binecuentatu alu Patriei, stropitu cu sángele strabuniloru nostri si imbelsugatu cu sudorile muncitoriloru. Elu este famili'a, ogorulu fia-cáruia! cas'a in care s'au nascutu parintii si copiii vostri. Stégulu este inca simbolulu devotamentului, credintiei, ordinii, disciplinei ce represinta óstea. Stégulu e totdeodata trecutul, prezentulu si fiitorulu tieriei, intréga Istori'a Romániei. Intr'unu cuventu, stégulu representa tote datoriele si tote virtutile militare, care se co-prindu in acele dóua cuvinte sapate pe vulturii Románi: **O-nóre si Patria.**

Officieri, sub-oficieri Corporali si Soldati.

Jurati sa pastrati cu onóre si fára pata stégurile vóstre, si astu-feliu veti córespunde incederei si asteptárei ce amu pusu, cu tier'a intréga, in óste? Jurati? — Jurámu!!! resunau tote rendurile cá o singura voce. Jurati a le aperá in ori-ce intemplare cá unu sántu depositu, ce incredintiezu bravurei si patriotismulu vostru? Jurati? — Jurámu!!! vibrá aceesi voce si mai energica in tote rendurile. „Sa traiésca Romani'a!“

Apoi, plecându siefii de corpuri cu stindardele in midilocu fia-cáruia corpu, toti soldatii, si mai cu osebite aceia, cáror'a acum li sa dau stéguri, se intreceau a imbratísiu cu respectu si cu amóre stindardele sub care erau sa traiésca si pentru care jurau sa móra, si strigárele de: **Ura! Sa traiésca Domnitoriulu!** pareau cá se pronuncia si de cátra ceriu si de cátra paméntu. In fine, ostireea tóta commandata de cátra Maiorulu generale, defilá in brigade inaintea Mariei Sele. Fie-ce rendu de soldati in trecerea sea pe dinaintea Principelui, si indreptá prelungite strigári de **URA!** si **M. S.** descoperindu-si capulu, salutá fiecare stindardu ce trecea pe dinainte-i. Entusiasmulu a fostu generale. Forti'a si are poesia ei; forti'a dá incederea. Si Románii toti civili si militari, de la servitorii particulariloru si pána la Domnitoriulu, transportati de fericire lasau sa le curga lacrimí de bucuria. Traiésca Romani'a, iubita si apărata de fiii ei!

Varietati si noutati de di.

Officieri romanesi si serbesci, au luat parte la manoperele cele grandiose de artileria in castrele de la Somma (Itali'a), pentru care suntu destinati 5700 de artileristi si 4450 de cai.

(Actu filantropicu.) Ilustrulu barbatu alu natiunei nóstre, **D. Andreiu Mocioni** de Foen a datu locuitoriloru din Foen si Iánosmezó imprumulu 1000 mesuri de gráu si 10,000 fl. Afara de ast'a a ieriatu comunitáti Iánosmezó detori'a de 2000 mesuri de gráu. „Conc.“

La **Gimnasiulu de statulu din Cerna utiu tinerii,** carii voru sa intre la Teologia, suntu obligati a se ocupá in class'a VII si VIII si cu lectur'a parintiloru bisericesci in testulu originalu grecescu. O mesura fórté laudabila!

Scóla normala de 4 clase din Rasinari se deschise in 8 Septembrie cu festivitate potrivita. Din pretios'a córespundintia, cu carea ne mbucurá d. B., estragemu, ca dupa servitiulu ddiescu in ambele bisericéi gr. orientale, rosti **P. Bratu** de pe catedra unu cuventu de deschidere adresatu mai cu seama cátra parinti. La 10 óre d. Consiliaru c. r. de instructiune **Dr. Vasiciu** tinu o conferintia cu invetiatorii, desfasiurandu-le in cuventu dulce parintescu principiile datorintieloru invetiatoresci. Apoi „botezá“ p. **Bratu** dupa ritulu nostru tote clasele si pre ascultatorii, si d. Consiliaru citi actele oficióse privitoare la infiintarea acestei scóle si la intarirea invetiatoriloru din partea E. Sele **P. Episcopu Br. de Siagun'a**, cá Supremulu Inspectoru de scóle, si le comitá cu unu cuventu de multiamita cátra comuna si

de imbarbare cátra invetiatori. **D. N. Mihaltianu,** no-ulu invetiatoriu si directoru, multiamí mai mariloru pentru ingrijirea de scóle si crescere. **D. Inspectoru cercuale** promise sprijinulu seu, ear d. notariu **V. Romanu** multiamí in numele comunei **Dlui Cousiliaru,** si asigurá, ca comun'a privesce la acésta scóla cá la unu tesauru alu seu si se va 'ngriji cu scumpatate de sustinerea si inaintarea ei. Soleninitatea deschiderii lasá urme adunci in inimele locuitoriloru.

Incaus'a **Judelui cercualu Olteanu** audimu din funte signra, cavreo 17 comune, ce au nefericirea de a-i fi subordonate, au datu prin preotii, invetiatorii si reprezentantii sei o rogare la Inaltulu Presidiu gubernialu, in care arata nenumeratele abusuri, ce a facutu de puterea sea oficiala, si se róga a fi scapati de unu ampoiatsu, care a 'mpinsu ilegalitatile sele pána la estremu. Ni se spune si scrie, ca batáile, storsaturele de bani, manarea la lucru cu palmelu si cu carele, inchisorile s. a. suntu la ordinea dilei sub regimulu **Dlui Olteanu,** care pána si gazetele abonatorulu din cerculu seu le sequestreza. — Ni se asigura totdeodata, ca **E. Sea Gubernatorulu** aru fi promis mantuintia fára amanare.

Mai nou de-la dieta.

Tóta siedinti'a de eri trecu cu desbaterile asupr'a § 18 din proiectulu regimului. Comitétulu cere stergerea de totu a §-lui, **Mitr. Conte Siulutiu** propune unu adausu, cá adeca in gimnasiile de statulu sa fia studii obligate cele trei limbi ale tieriei; asemenea in institutele mai inalta sa se propuna in tote trele limbile; **Dr. Vasiciu**, cá 'n scólele infiintate de statulu limb'a explicativa sa fia dupa populatiunea locului; **Negrutiú** (Fekete), cá atátu in gimnasiile confessionale, cátu si in cele de statulu tote trele limbile sa fia studii obligate. Propunerea comitetului cade. Amendementulu **Mitr. Siulutiu,** (sprijinitu de toti Románii, afara de **Popu, Moldovanu, Alduleanu, Bolog'a Branu, Lá dai si Vasiciu**) cade cu 37 incontr'a la 49 voturi; asemenea alu lui **Vasiciu.** Amendementulu lui **Negrutiú,** nefiindu sprijinitu de ajunsu, nu vine la votu. Si asiá dupa desbatere de 3½ óre se priimesce § 18 din proiectulu regimului neschimbatu. — Se ascépta propositiunea a patr'a pentru tramitarea la senatulu imperialu.

42-2

Edictu.

Ann'a Calin din comun'a **Sebesiulu** de susu, cerculu **Talmaciului,** care mai de multu tempu, cu necredintia parasi pre legiuitulu seu barbatu **Adamu Bucurenciu** din comun'a **Sebesiulu** de josu, totu din disulu cercu, si nu se scie loculu petrecerei ei, de vreme ce barbatulu densei, au radieatu procesu de despartire asupra-i, se provóca prin acést'a, cá dela datulu mai josu insemnatu, in terminu de unu anu si o di, sa se prezenteze inaintea respectivului scaunu protopopescu, cáci la din contra, si in nefiinti'a ei de fatia se voru hotari celea prescise de ss. canóne ale bisericéi nóstre dreptu credintiose resaritene.

Sabiú in 2 Septembrie. 1863.

Scaunulu protopopescu gr. or. in tract. alu 2 alu **Sabiului** **Ioanne Pannovicu Protopopu.**

Pretiiurile de piatia

din **Sabiú,** **Vineri 13/25 Septembrie. 1863.**

	fl.	xr.
Gráulu de frunte, galét'a nemt. (Metzen) *)	3	33
„ de midilocu „	3	7
„ de códa „	2	80
Secar'a galét'a nemtiésca (Metzen) *)	2	—
„ de midilocu „	1	93
„ de códa „	1	87
Ovesulu de frunte, gal. nemt. (Metzen) *)	1	40
„ „ midilocu „	1	33
„ „ códa „	1	27
Cucuruзуlu galét'a nemtiésca (Metzen) *)	1	93

*) 3 galete nemtiesci suntu 2 galete ardelenesci.

Burs'a din Vien'a in 14/26 Septembrie 1863.

Metalicele 5%	76. 25	Actiile de creditu	189. 10
Impromutulu nat. 5%	82. 35	Argentulu	111.
Actie de banca	704.	Galbinulu	5. 34